

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta umění a architektury

REVITALIZACE LESNÍHO DIVADLA

Bakalářská práce

Studijní program: B8208 - Design

Studijní obor: 8206R123 - Design prostředí

Autor práce: **Lukáš Ráček**

Vedoucí práce: MgA. Leona Matějková

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta umění a architektury

FOREST ECHO

Bachelor thesis

Study programme: B8208 - Design

Study branch: 8206R123 - Enviromental Design

Author: **Lukáš Ráček**

Supervisor: MgA. Leona Matějková

Liberec 2015

Tento list nahradíte originálem zadání.

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL, v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ:

Rád bych upřímně poděkoval vedoucí mé bakalářské práce MgA. Leoně Matějkové za její čas, ochotu, důležité rady a věcné připomínky, kterými mě naváděla správným směrem, během celého mého studia. Děkuji.

Poděkování patří i všem blízkým, kteří se mnou o tématu mé bakalářské práce diskutovali.

ABSTRAKT:

Revitalizace lesního divadla v Lidových sadech / Liberec. Cílem bakalářské práce je obnovení příjemného ikonického kulturního místa, které je v posledních 20-ti letech zanedbáváno a ponecháno napospas samo sobě. V současné době divadlo zarůstá a ustupuje okolnímu lesu. Mým hlavním záměrem je poukázat v bakalářské práci na tento stav, který se snažím využít a umocnit působením na diváka.

Docílím toho otočením perspektivy a přidáním nových jednoduchých prvků. Záměnou jeviště s hledištěm budoucího diváka nasměřuji na nejpůsobivější části divadla, které ho budou při sledování představení doslova obklopovat.

ABSTRACT :

Revitalization of the forest theater in Lidové Sady / Liberec. The goal of the bachelor thesis is a renewal of a pleasing and iconic cultural place, which has been uncared-for and neglected for last 20 years. Nowadays, the theater disappears because of the spreading forest. The main goal of the thesis is to point to this situation, which I am trying to use and intensify by giving a viewer the impression.

I will achieve this by turning the perspective and adding the new simple elements. The replacement of the stage by the auditorium will make the viewer focusing on the most impressive parts of the theater, which will literally surround him during the theater performance.

KLÍČOVÁ SLOVA

PROSTOR, LES, DIVADLO, DIVADELNÍ HRY, ŽIVOT, PŘÍRODA, MĚSTO, RŮST,
REVITALIZACE, ČAS, SPLYNUTÍ, KRAJINNÉ UMĚNÍ, SVĚTLO, ČAS

KEYWORDS

SPACE, FOREST, THEATER, PLAYS, LIVE, NATURE, CITY, GROWTH,
REVITALIZATION, TIME, FUSION, LAND ART, LIGHT, TIME

OBSAH

1. ÚVOD	10
2. ANALÝZA	
2.1. ROZBOR POJMŮ	11
2.1.1. IMAGINACE	11
2.1.2. JEVIŠTNÍ POHYB	11
2.1.3. VTAŽENÍ DIVÁKA DO PROSTORU	12
2.1.4. ROZŠÍŘOVÁNÍ HRACÍHO PROSTORU	12
2.1.5. POPIS / DŮVOD REFLEXE	13
2.2. POČÁTKY	14
2.3. VENKOVNÍ DIVADLA NA NAŠEM ÚZEMÍ	16
2.4. LOKALITA	17
2.4.1. HISTORIE DIVADLA	18
2.4.2. VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI	21
2.4.3. SOUČASNÝ STAV	21
2.4.4. BUDOUCNOST PŘÍRODNÍHO DIVADLA	23
3. KONCEPT	
3.1. DIVADELNÍ PROSTOR	24
3.2. FUNKCE MIMO PŘEDSTAVENÍ	25
3.3. STÁŘÍ KU PROSPĚCHU	26
3.4. PROPOJENÍ DIVÁKA S HERCEM	26
3.5. ZÁMĚNA	27
4. VÝSLEDNÝ PROJEKT	
4.1. PROJEKT	29
4.2. TERÉN / MATERIÁLY	30
5. ZÁVĚR	32
5.1. PŘÍNOS DIVADLA	32
5.2. DIVADLO SAMO PRO SEBE	33
6. VIZUALIZACE	34
SEZNAM ZDROJŮ	37
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	39
PŘÍLOHA	40

1. ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám revitalizací přírodního divadla v Lidových sadech. Jde o místo, na které se od první poloviny devadesátých let velice rádo zapomíná. Napadlo mě, že tento dříve důležitý kulturní objekt vlastně ani jinak neznám, než jako z naprosté většiny přírodou pohlcený amfiteátr. To je zřejmě i jeden z hlavních důvodů, proč je pro mě toto místo tak zajímavé a proč jsem si k němu během let, kdy jsem ho navštěvoval, našel konečně cestu. V průběhu zjišťování, jak chce město naložit s opuštěným divadlem, jsem si uvědomil, jak moc se mi nelíbí současný rozvoj městských prostor, které mě v Liberci obklopují. Jak moc se stáváme závislí na umělých a často zbytečných zástavbách a přijímáme je prakticky bez zamyšlení.

Opuštěné divadlo se za dlouhé roky bez využití naučilo žít vlastním životem, což na mě velice zapůsobilo. Jelikož ve mně tento dojem vznikl zcela mimoděk, rozhodl jsem se ho uchopit a transformovat do funkční a účelné podoby. Snažím se k tomuto místu přistupovat citlivě a promyšleně. V takovém prostoru nelze plout po povrchu. Důkladným rozbořením forem a pojmů hledám podstatu onoho prostoru. Snažím se dostat co nejhlouběji, abych dokázal vyvodit nejlepší možné řešení, jak s takovým místem naložit.

Je to místo, na které člověk nemůže lehce zapomenout. Nutí vás přemýšlet o dobách svého největšího rozkvětu, o davech diváků, kteří zde seděli a upírali své zraky na divadelní hry či jiná vystoupení. V momentě, kdy do dnešního přírodního divadla vstoupíte, cítíte, že zde byl po dobu lidské nepřítomnosti nastolen jistý řád. Ten shledávám velice inspirativním a v konceptuální části své bakalářské práce velice stěžejním.

Ve své práci se věnuji pojmům jako imaginace, vtažení diváka do prostoru, jevištní pohyb, či protipól klasického divadla. Tyto body jsou jedny z nejdůležitějších pro koncept funkčního divadla, kterému se věnuji.

2. ANALÝZA

V této teoretické části jsem si rozložil projekt do několika rovin. Hledám podstatu místa tím, že se soustředím na historická fakta, lokalitu, kde je divadlo umístěno, současný stav a popisem reflexe vytvářím daným způsobem revitalizaci.

2.1. ROZBOR POJMŮ

2.1.1. IMAGINACE

V mezilidské komunikaci není u nás pojem imaginace často zastoupený. Místo něj se v synonymickém smyslu užívají slova představivost a fantazie. Zájem o imaginaci byl na přelomu 17. a 18. století probuzen v divadelnictví díky nástupu barokního divadla, které bylo revoluční v mnoha ohledech (deklamace, gestika, nasvětlování scény...)

2.1.2. JEVIŠTNÍ POHYB

Další z revolučních bodů barokního divadla. Rozhodl jsem se na tento pojem zaměřit, jelikož je to základní kámen moderního divadla, tak jak ho dnes známe. Díky jevištnímu pohybu mohli herci klást větší důraz na kulisy a diváka tak lépe vtáhnout do samotného děje.

2.1.3. VTAŽENÍ DIVÁKA DO PROSTORU

Prostor, který se snažím revitalizovat, díky své podobě, kterou utvořila sama příroda během posledních dvou desítek let, na člověka velice silně zapůsobí. Doslova ho obklopí a při průchodu se s ním chtě nechtě doslova střetne. Je to jeden z aspektů, které chci využít při vytváření formy přírodního divadla. Je skutečně úchvatné navštívit divadlo, které si vytváří vlastní kulisy. Mezi člověkem a prostorem ve kterém se nachází, vznikají různé vztahy, které věda zkoumá a umění je vyjadřuje.

2.1.4. ROZŠÍŘOVÁNÍ HRACÍHO PROSTORU

Návštěva divadla je ze své podstaty společenská akce a tím pádem ideální místo pro utváření mezilidských vztahů. Jelikož bývá člověk často v hledišti obklopen stovkami až tisíci diváky, je donucen upravovat svůj osobní prostor, který si každý z nás často nevědomky podprahově hlídá, osvojuje, definuje a vymezuje, aby se cítil pohodlně. V divadelních prostorech se s tímto faktem dá velice zajímavě pracovat interakcí herců s diváky. V divadelní architektuře se tento fakt projevoval nejprve usilovným zkoumáním, promýšlením tvarů hlediště a předního hracího prostoru. Byla to snaha herce divákům co nejvíce přiblížit, spojit nebo vzájemně promíchat.

2.1.5. POPIS/DŮVOD REFLEXE

Během 50. - 60. let se v Liberci začala stavět nová kulturní centra a došlo i na opravy těch stávajících. Botanická zahrada dostala nové skleníky, byly vybudovány nové pavilóny výstavních trhů na Libereckém výstavišti, vznikl Park kultury a oddechu. O samotném Ještědu nemluvě. Ačkoliv byly stavby v těchto letech často předimenzované, což vedlo k jejich zbytečnosti v porevoluční éře, nebyly ve své době zbytečné a docházelo k jejich hojnému využívání. Zbytečnost je totiž slovo, které se v současném Liberci nese jako ozvěna mezi skleněnými stěnami obchodních multicenter a dírami v zemi.

Město Liberec má 1200 m² prodejní plochy na 1000 obyvatel, což je suverénně nejvíc v celé Evropě. Pro srovnání: Olomouc 850 m², Praha nabízí 723 m². Průměr v ostatních zemích Evropy je 250 m² na 1000 obyvatel.

Okraje měst začínají být budovány vesměs uměle vytvořenými betonovými plochami velkých rozměrů. O to více bychom měli postupovat s rozvahou při stavbě nových objektů a zejména při zvažování jejich účelnosti. Poeticky zarostlý amfiteátr a roubovaná umělost, která vznikla v posledních letech v srdci Liberce, mě díky svým protipólům, na kterých jejich současná podstata stojí, donutila se zamyslet. To mě přivedlo k první myšlence. Dát divadlu v Lidových sadech takovou formu, aby mohlo samo vyrůst a reflektovat tak současný stav prostoru, ve kterém žijí a ve kterém se den co den pohybují.

2.2. POČÁTKY

V této teoretické části se věnuji počátkům divadelnictví. Kvůli principu přírodního divadla musím brát ohled na základní prvky divadelního prostoru, které jsou nejvíce patrné právě v počátečních vývojových stádiích divadla jako takového.

Vznik samotného divadla není nikterak konkrétně datován. S největší pravděpodobností má divadlo prapůvod v pravěkých rituálech a obřadních slavnostech. Za pomoci různých zvířecích masek, které tak zřejmě sloužily jako první “divadelní” rekvizity, se pravěcí lidé snažili zabezpečit úspěšné přežití dlouhých zim, dobré lovy či plodnost. Na toto téma neexistují žádné datové prameny, avšak s návazností na další vývojový stupeň divadla v období starověkého Egypta či Mezopotámie je tato teorie nejvěrohodnější.

V období starověku se jednalo o divadla využívaná čistě pro rituály a náboženské obřady. Na území Mezopotámie docházelo k oslavám nového roku, kde byla vyobrazována smrt boha Marduka. Rituály měli bohatý hudební doprovod s tanečním projevem.

Zřejmě největší zkušenosti s odkrytou divadelní scénou v historii měli v antickém Řecku. I přes fakt, že Řekové divadlo nevynalezli, položili mu základy v podobě, jaká se zachovala do současnosti. Rozměrné amfiteátry vynikaly svou perfektní akustikou a přehledností. Období antického divadla se datuje od 6.století před Kristem, kdy se pomalu formovalo z náboženského kultu boha Dionýsa, na jehož počest se konaly oslavy. Součástí takových oslav bylo zobrazování výjevů z jeho života. Později se začaly psát nejrůznější texty určené pro veřejnost. Tyto texty se přednášely před komisí a ta určila vítěze toho nejpovedenějšího.

Co se týče hereckého konceptu, musíme v historii postoupit trochu blíže, a sice k divadlu římskému. To veškeré prvky řeckého přebírá a dohání divadlo k velkoleposti. Zde je nutno podotknout, že se umění rozdělovalo na vysoké a nízké. Řekové byli mistři vysokého umění, pod které spadala tragédie. Římané měli sice vysoké umění v úctě, ale neshledávali jej natolik zábavným jako umění nízké. Římská tragédie nedosahovala ani zdaleka takové úrovně jako tomu bylo v Řecku. Přesto měli jejich hry velice přísná pravidla. Hrát představení mohli pouze muži a to i ženské role.

Dopomáhali jim k tomu masky a slavnostní kostýmy. Při změně postavy se měnila pouze maska, která bývala velice výrazná, aby zdůrazňovala hlavní charakteristické rysy postavy. V Římě sloužilo divadlo pouze pro pobavení a toto období tak můžeme označit jako úpadek antického divadla. Je to nicméně jedna z mnoha vývojových etap, které je potřeba brát v potaz při budování divadelního prostoru.

Středověké divadlo (9. století - 1.pol. 16. st.) měla pod záštitou převážně církev. Bylo to z prostého důvodu, a sice přiblížit chudinské a negramotné vrstvě biblické příběhy a postavy. Později kromě náboženských žánrů vznikly i žánry světské neboli plebejské. Mezi takové řadíme například frašku a pastorálu. Hlavní budovou pro středověké divadlo byl kostel. Výstupy se odehrávali při hlavním oltáři. Postupem času se divadlo dostávalo ven z kostela na takzvaná simultánní jeviště. Bylo společné pro všechna vystoupení díky základním kulisám.

Účelových budov se divadlo dočkalo až v období renesance v Itálii (16. st. - 1. pol. 17st.) Docházelo k důkladným studiím předešlých římských divadel pod otevřeným nebem a jejich napodobování v zastřešené formě. Začali vznikat žánry jako opera a balet. Simultánní jeviště nahradila jeviště s pohyblivými kulisami a dekoracemi, kde se prvně začalo využívat perspektivy. Malované plátno bylo napnuté na telari – trojboké hranoly. Období baroka (17. století) vnímám jako poslední etapu, která má na současnou základní strukturu divadla zásadní vliv. Velkou inspirací mého konceptu je především vývoj jeviště, které se proměnilo na kulisové nebo také kukátkové. Velký prostor před oponou následován jevištním systémem z párů malovaných stěn. To umožňovalo pracovat s hloubkou prostoru a rozmanitostí jeviště, které se mohlo během představení přeměňovat dle potřeby.

2.3. VENKOVNÍ DIVADLA NA NAŠEM ÚZEMÍ

Naše země se nachází na území mírného pásu, což limituje počet představení, která se mohou hrát pod širým nebem. Hraje se tedy pouze v sezóně, která bývá z pravidla od května do září. Návštěvnost divadel jako je v Českém Krumlově, Sloupu v Čechách a v Nýrsku činí kolem 500 diváků.

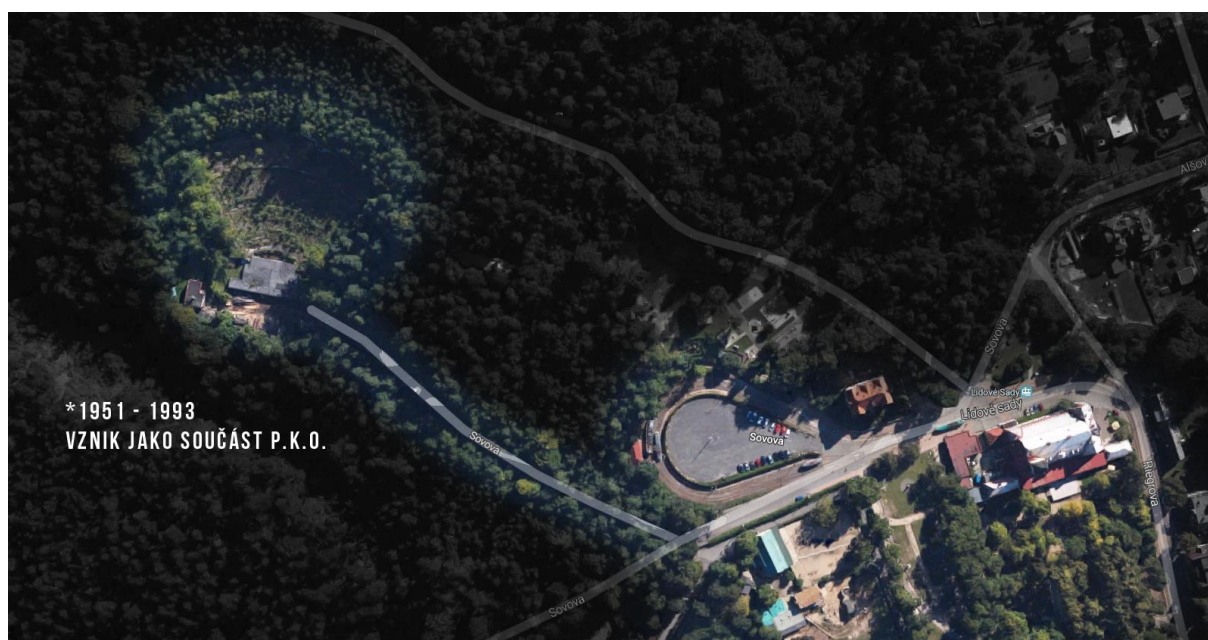
To není ani zdaleka tak vysoká kapacita, pro kterou bylo navrženo Přírodní divadlo v Lidových sadech. Zde se počítalo se sezením pro 35000 diváků. Divadlo nesloužilo pouze divadelním hrám, ale i pro taneční vystoupení, či koncertování kapel za komunistické éry. Dnes ovšem dosáhnout takové návštěvnosti, byť by byl program sebelepší, je naprostá utopie. Dříve byla návštěvnost především na představeních s propagačním podtextem vyžadována, a pokud chtěl mít někdo klidné zaměstnání, raději se na těchto akcích objevoval. Dnes už i v samotném Liberci existují podstatně lepší místa pro kulturní akce s návštěvností přesahující 50000 diváků, jako příklad uvedu sportovní areál ve Vesci. Hlavně z hlediska přístupnosti a variability.

Zřejmě technologicky nejzajímavější divadlo a zároveň světový unikát je dnes velice diskutované otáčivé hlediště v Českém Krumlově. Scenérii zde tvoří okolní park, který točnu obklopuje a nabízí tak nezměrné variace a možnosti hracích ploch bez zjevných hranic, které vytváří jedinečnou atmosféru. V oblasti práce s divákem a jeho umisťováním do prostoru je to velice inspirativní typ divadla. Co se jeho údržby týče, je to vůči mému konceptu perfektní paradox. Technologická komplikovanost a především náročnost údržby tohoto 650 tun vážícího kolosu z divadla mimo zážitek proměnného prostoru vytváří takový unikát, že se ho daří udržovat v provozu.

2.4. LOKALITA

Zchátralé přírodní divadlo se nachází na periferii Liberce v Lidových sadech u zoologické zahrady. Prakticky přímo před vstupní portál následovaný lesní cestou, vás z centra doveze tramvaj, která zde má konečnou stanici. Historická část města zde navazuje přímo na úpatí blízkého zalesněného kopce Liberecké výšiny. Do divadla vedou tři přístupové lesní cesty. Samotný amfiteátr je z všech stran obklopen lesem a porostem a je tvořen přirozeným svahem.

Od roku 1956 divadlo spadalo pod správu Parku kultury a oddechu (PKO). Spolu s přilehlou rozhlednou a zoologickou zahradou patřilo pod největší zastřešující kulturní organizaci města.

Obr. 1 : Situování divadla vůči PKO a Zoologické zahrady, Zdroj: www.maps.google.cz

2.4.1. HISTORIE DIVADLA

Přírodní divadlo bylo vybudováno částečně svépomocí obyvatel města v roce 1951. Slavnostně otevřeno bylo 23.6.1951 koncertem Alexandrovova sboru. Udávaná návštěvnost z prvního vystoupení překračuje 60 tisíc osob. Na kolik je toto číslo pravdivé se nedozvíme, vzhledem k politické ideologii ohledně vzorného obyvatele Libereckého kraje, která mohla číslo značně pozměnit směrem nahoru. Obrázek si ovšem můžeme udělat z údaje pro plánovanou kapacitu amfiteátru, která činila 35 tisíc osob.

Obr. 2 : Fotografie zalidněného hlediště, Zdroj: Soukromé fotoalbum

Dokud člověk nespatří dobové fotografie, nedokáže si představit, jak se do amfiteátru vtěsalo 35000 diváků.

Obr. 3 : Fotografie jednoho z prvních představení, Zdroj: TECHNIK, Svatopluk, RUDA, Vladimír, *Liberec minulosti a budoucnosti* Vyd.1. Liberec, Severočeské krajské nakladatelství, 1961, ISBN neuvedeno.

Stavba Amfiteátru začala 10. března 1951 slavnostním nástupem brigádníků před Libereckou radnicí. Náborové akce v takové míře neměli do té doby v Liberci obdoby. Agitační dvojice obcházely domácnosti a získávaly brigádnické závazky. Za práci jste mohli být i “patřičně” ohodnoceni - Za více než 30 odpracovaných hodin dostal každý brigádník stříbrný budovatelský odznak. V případě, že jste odpracoval více jak 100 hodin, byl pak odznak zlatý. V posledních dnech výstavby pracovalo v Lidových sadech prakticky nepřetržitě více než 5000 brigádníků. Byl to dokonalý způsob jak budovat ambiciózní stavby za minimální náklady. Dokonce i stavební materiál byl původně určen ke stavbě dálničního mostu přes řeku Blanici u Machnína. Ze stavby bylo ovšem v roce 1947 upuštěno. Zbudovaný amfiteátr pro

svou kapacitu, akustické vlastnosti, dokonalé převýšení, kde je viditelnost ze všech řad, stal vyhledávaným místem organizací a složek pro pořádání akcí velkého rozsahu. Dalším důvodem častého využívání, byla skutečnost, že v širokém okolí nebylo obdobné zařízení.

Po 30 ti letech provozu divadla už byla nevyhnutelná jeho údržba. Jeviště bylo konstruováno z betonu a dřeva, které po desetiletích vlivem okolí degradovalo a vyžadovalo kompletní výměnu. Jinak tomu nebylo u hlediště, kde po čase sedací plochy v amfiteátru ztrouchnivěly.

Zprvu byl projekt velkolepý a chvíli se zvažovalo o kompletním zastřešení hlediště. Z nepříznivých finančních důvodů, došlo pouze k zastřešení jeviště za pomoci působivé čtyř ramenné konstrukce a plátěné střechy vážící kolem jedné tuny. Dřevěné sedáky v hledišti vystřídali červené z laminátu. Přestavba s opravami trvala do roku 1983 pod záštitou "Akce Z". Nesehnal se totiž hlavní dodavatel a peněz na projekt ubývalo rychleji, než se čekalo a to i přes velké škrty v rozpočtu. Vše tak bylo znovu v rukou lidu a obětavých brigádníků. Pouhých 10 let po rekonstrukci se v divadle odehrálo poslední představení. Od té doby zpěv hudebníků a hlasy herců vystřídalo rozjímavé ticho a štěbetání ptactva.

Obr. 4 : Fotografie divadla po rekonstrukci v roce 1983, Zdroj: KAŠPAR, Roman, *Kniha o Liberci, Encyklopedická kniha*, Vyd.2. Liberec, Dialog, 2004, ISBN 80-867-61-13-4

Na fotografii je zachyceno na svou dobu konstrukčně poměrně nadčasové kryté jeviště.

2.4.2. VÝZNAMNÉ UDÁLOSTI

1951 - Slavnostní zahajovací vystoupení Alexandrovova souboru, který právě hostoval v ČSR. Podle oficiálních zpráv dohledaných v archivu vystoupení shlédlo na 60 000 osob. Neoficiálně je ovšem počet diváků podstatně střízlivější a to 40 000 osob. To je vzhledem ke kapacitě divadla, která činí 35 000 osob pravděpodobnější.

1966 – Na sklonku června 1966 vystoupila v amfiteátru v Lidových sadech francouzská rocková hvězda Johnny Hallyday. Koncert byl natolik živelný, že ho rozháněla Veřejná bezpečnost a následky na sebe nenechaly dlouho čekat - výslechy, zatýkání, trestní stíhání. Celá akce měla takový rozsah, že prakticky na její popud byla zahájena celostátní akce “Vlasatci” cílená proti mužům s delšími vlasy.

1957 – 60-ti členný taneční soubor z ostrovů Bali - SUMATRA JÁVA.

Vzhledem k tehdejšímu režimu a k roku, ve kterém vystoupení probíhalo to považuji za velice překvapující. V divadle se konala celá plejáda zajímavých vystoupení a divadelních her. V archivu jsem narazil na plakáty z kulturních akcí, sahajících až k datu vzniku divadla. Pomohlo mi to utvořit si částečný obrázek o tehdejší kulturní scéně v naší zemi.

2.4.3. SOUČASNÝ STAV

V současné době nedochází prakticky k žádné údržbě divadla jako kulturního prostoru. V roce 2010 se v rámci předem ztroskotaného projektu města prosekal porost a pokácely vzrostlejší stromy ve většině objektu. Došlo také k odstranění rozlámaných červených laminátových laviček. Dříve honosná železná jevištní konstrukce byla demontována, jelikož hrozilo její samovolné zřícení. Dnes už celý amfiteátr opět zarůstá a betonové hlediště den za dnem ustupuje přírodě. Divadlo už tak naplňuje pouze „prázdný“ prostor. Ten člověka, překvapí svou přítomností uprostřed lesa.

Obr. 5 : Fotografie zachycující současný stav přírodního divadla

Původní plán města o vytvoření parku s mobiliáři na tak unikátním místě, působí pouze jako reakce na umlčení hlasů, které se v rámci chátrání objektu ozývají. Výstavba parku místo divadla by byla přinejmenším zbytečná. Při cestě z centra Liberce do Lidových sadů se v okolí nachází 3 větší parky (náměstí Sukovo, Lidové sady Petra Bezruče, park nad Tržním náměstím...) vycházející z okolní zástavby obytných domů a kulturních objektů ve svém okolí, což znamená, že jejich návštěvnost je podstatně přirozenější.

V roce 2013 se v Liberci začalo mediálně prezentovat Hnutí pro obnovu přírodního divadla. Z jejich plánů zbyla pouze stránka na sociální síti, na které v lednu 2014 oznámili ukončení projektu z důvodů politické nekorektnosti. Při snaze je kontaktovat, jsem se setkal pouze s odmítavým postojem cokoliv k celé kauze sdělit.

“Tento projekt byl bohužel zrušen. Hlavním důvodem bylo nekorektní jednání několika zástupců Změny pro Liberec”¹

---

¹ Anonymní mluvčí projektu: *Proměňme zdevastované Lesní divadlo v Lidových sadech*,

Dostupné na www.facebook.com/historypark.roland?fref=nf, a www.historypark.eu, Zveřejněno dne 18.1.2014.

2.4.4. BUDOUCNOST PŘÍRODNÍHO DIVADLA

Vzhledem k současné zadluženosti města přichází v úvahu pouze zainvestování fondem Evropské unie do revitalizace divadla, zbudování výše zmiňovaného parku nebo prodej soukromému vlastníkovi. Budoucnost tohoto zajímavého místa je skutečně nejistá a v současné době neexistuje žádný veřejně přístupný realizovatelný plán.

3. KONCEPT

Je velice důležité uvědomit si, že při revitalizaci přírodního prostoru takového rázu nechci vytvářet jakousi pozorovatelnu, ale skutečné divadlo. Ačkoliv oba pojmy mají společné mnoho důležitých prvků, to co je odlišuje je právě forma. Považuji to za základní kámen při rozvržení konceptu propojování hlediště s jevištěm a utváření výsledné podoby.

3.1. DIVADELNÍ PROSTOR

Správně navržený divadelní prostor musí fungovat tak, aby v něm bylo umožněno přemáhat čas a vlastní hranice divadla. Tato kritéria se plní velice obtížně a přitom jsou ve své podstatě tím nejdůležitějším. Realizují se v momentě, kdy zasadíme divadelní prostor do míst, kde se protíná kultura s přírodními prvky jako všední a posvátná místa.

“Zniterňovat vnější, vyzařovat, zmocňovat se přilehlých prostorů i celého kosmu, začlenit nekonečné do sféry ukončeného, přetvářet měřitelné a neomezené.”²

---

² KAZIMIERZ BRAUN, *Divadelní prostor*, Nakladatelství Akademie muzických umění v Praze, 2001, ISBN 80-85883-73-2

Tyto vlastnosti jsou typické pro plenérové prostory, což potvrzuje i můj první dojem, kterým na mě divadlo zapůsobilo. Mám tu možnost reálně odhalit divákovi to, o co se lidé/herci pokoušeli od dob barokního divadla až do dnes. Využíváním rozmanitých kulis se dostávali do neznámých tajuplných krajín ve snaze překročit hranice vytvořené zdmi divadelních budov. Ostatně to byla vždy primární funkce divadelní dekorace. Navozovat přítomnost jiného světa, podněcovat divákovu představivost a přivádět k tajemství.

V tomto bodě se dostáváme k jádru mého konceptu, kdy se pokouším pozvednutím *genia loci* současné podoby přírodního divadla navodit v divákovi pocit pokoření oněch hranic divadla jako takového, za pomoci samotného jeviště, které zde tvoří primární rozmanitou kulisu, jelikož diváka obepíná v prostoru bez zjevných hranic.

3.2. FUNKCE MIMO PŘEDSTAVENÍ

Přírodní divadlo v Lidových sadech má v současnosti přeci jen nějakou funkci, se kterou jeho původní koncept nepočítal. Alespoň ne v takové formě, jako je ta dnešní. Místo zchátralého amfiteátru totiž slouží ke klidnému odpočinku a rozjímání. Při návštěvě divadla v současném stavu k tomu jste přímo pobízeni. Je to způsobeno faktorem objevení. Roky neupravovaná lesní cesta vás totiž zavede přímo do divadla, které zprvu nepoznáváte a až po bližším zkoumání zjišťujete, o jaké místo vlastně jde. V celém amfiteátru si tak můžete najít své oblíbené místo a zpravidla nikým nerušení na sebe celý prostor můžete nechat působit.

Tuto funkci jsem se rozhodl zachovat díky neformálnosti jevištní plochy, ke které vás lesní cesty dovedou. Divadlo tak na člověka bude moci působit dvěma naprosto rozdílnými směry. Můžete být divák, který bude vnímat prostor jako součást příběhu, do kterého je vtažen. Nebo jako naprosto klidné místo, ve kterém si prostor vymezíte zcela podle sebe tak, že si v něm naleznete své osobní místo, podle toho jak sami chcete, aby na Vás divadlo působilo. Vznikne tak jistá intimita potřebná ke zkoumání sebe sama.

3.3. STÁŘÍ KU PROSPĚCHU

Naprostá většina divadel je koncipována tak, že se počítá s jejich údržbou. Pokud míra údržby z finančních důvodů překračuje udržitelnost podoby a funkci divadla, směřuje to z pravidla k zániku onoho kulturního místa. U divadel zasazených v přírodě, to z důvodů působení okolních vlivů, jako je mráz, voda, vítr a podobně dochází k degradaci materiálů podstatně rychleji. Přírodní divadlo v Lidových sadech nebylo výjimkou a je to hlavní a prakticky jediný důvod jeho současné podoby. Je to jeden z dalších důvodů, proč pracuji s konceptem rostoucího divadla. Takové divadlo totiž utváří samo sebe a není do takové míry závislé na lidském faktoru údržby. Naopak by se každým rokem stávalo působivější.

3.4. PROPOJENÍ DIVÁKA S HERCEM

I přes podstatu propojení diváka s prostorem je nejdůležitější vzájemný kontakt diváka s hercem. Je to něco stěží uchopitelného a specifického. Prostor má toto posvátné spojení uvolňovat a podle potřeby zesilovat či tlumit. Právě ona pospolitost všech zúčastněných může dobře vznikat tam, kde nejsou hrací prostory a prostory pro diváky zásadně odlišné a vzájemně odloučené. Podobně tomu bývalo při plenérových, starověkých divadelních hrách.

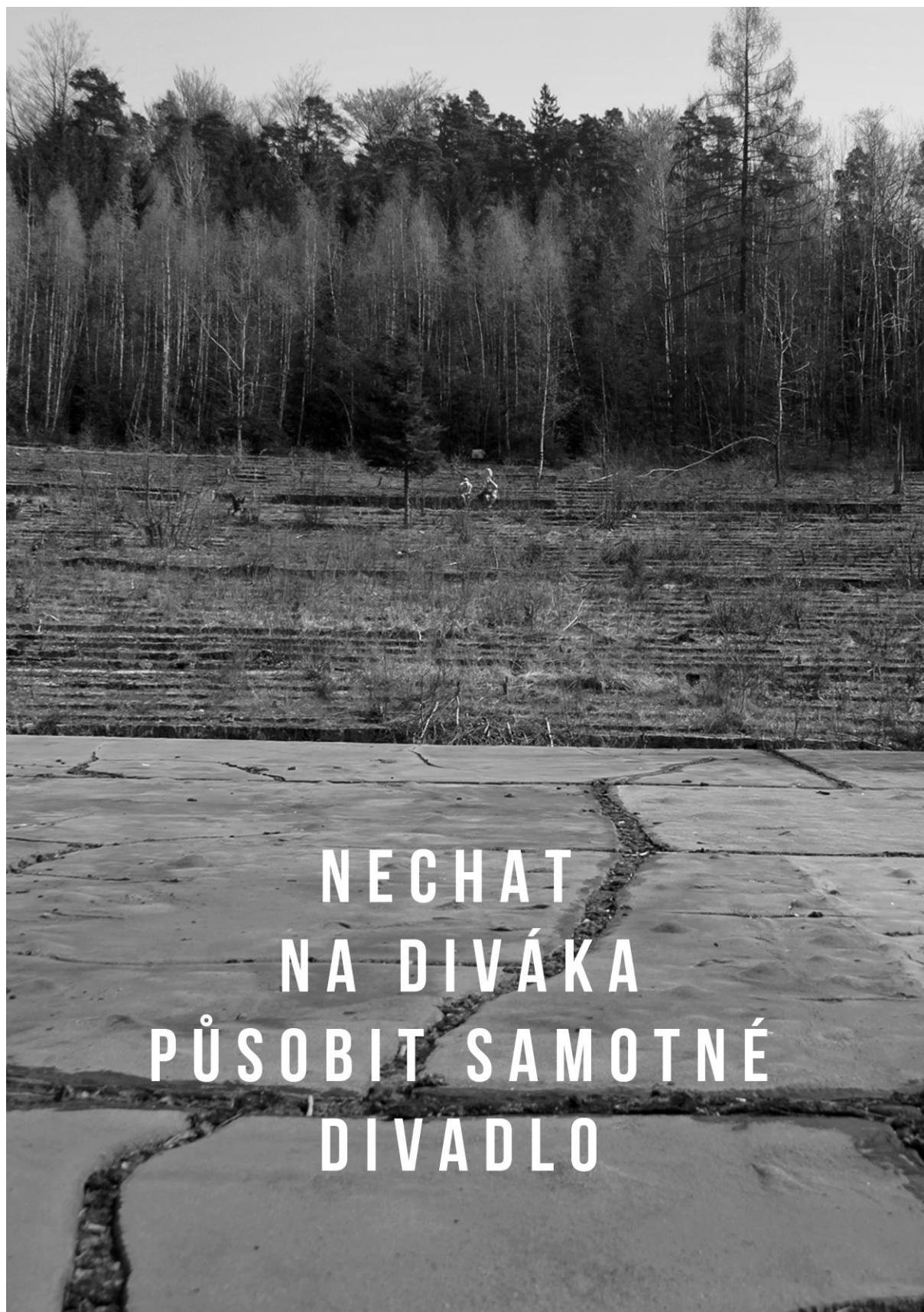
Nejdůležitějším aspektem právě pro toto propojení diváka s hercem se stává to, že divadelní prostor musí spojovat, sblížovat, vyvolávat pocity soudržnosti a sounáležitosti.

3.5. ZÁMĚNA

Většinu amfiteátru tvoří hlediště a utváří tak zcela nejdominantnější část, která ve vás svou zarostlou formou a rozlohou akcentuje pocit, který si z divadla odnesete. Proto jsem se rozhodl zachovat tento dojem z prostoru i v budoucím divákovi revitalizovaného divadla. Docílím toho zcela opačnou perspektivou pozorování jeviště v amfiteátru a diváka nechám doslova obklopit současným hledištěm, ve kterém se bude odehrávat děj a stane se z něj tak hrací plocha.

Obr. 6 : Průřez divadlem

Obr. 7 : Pohled na současné hlediště

4. VÝSLEDNÝ PROJEKT

4.1. PROJEKT

Chci nechat diváka vstoupit do skutečného přírodního divadla, které bude utvářet dojem plenérového představení svou samotnou podstatou a nikoliv pouze svým vsazením do lesních prostor. Přetočím perspektivu současného konceptu amfiteátru, čímž bude mít divák možnost vnímat představení v naprosto odlišných intenzitách.

Cesty mi umožní nechat herce prostupovat prostorem, aniž bych scénu konkrétně vymezoval. Samy o sobě budou tvořit jevištní plochy, které propojují stupňovitý svah, sloužící jako úroňové jeviště. Touto formou nemusím do divadla implementovat žádné cizí, byť účelné, ale rušivé objekty. Scéna tak bude přirozená a divák nebude muset nad prostorem nuceně přemýšlet.

Hry, díky využití tohoto prostorového potenciálu divadla, tak dostanou naprosto nové možnosti, jak zapůsobit. Tímto řešením prostupujících cest propojující kaskádová jeviště, dokážu diváka nasměrovat na místo, které by měl pozorovat. Je důležité si uvědomit, že jevištní prostor je tvořen ustupujícím lesem bez zjevných mantinelů a divák by nemusel mít naprostý přehled, co konkrétně vnímat během představení.

Hlediště bude pro diváka do jisté míry variabilní. Budou ho tvořit stupňovité fragmenty, vycházející z přirozeného sklonu původního hlediště. Dorovnáím tím výškový přesah důležitý pro pohodlné pozorování představení. Diváci si tak budou moci najít vyhovující místo. Při představeních, které umožňují bližší kontakt diváka s hercem, bude vhodnější sezení blíže spodní části jeviště a naopak při hrách využívajících úrovně se pak lze přesunout do vyšších částí hlediště.

Jevištní osvětlení jsem se pokoušel zprvu co nejvíce maskovat, jelikož jsem nechtěl přílišným množstvím techniky narušovat koncept divadla. Ve výsledku jsem si uvědomil jeho podstatu během představení a zakomponoval jsem světelné prvky tak, aby se staly přímou a účelnou součástí divadla. Stromoví tvoří velkou část celkového dojmu z prostoru a během představení herce obklopují. Rozhodl jsem se upevnit

osvětlení vertikálního rázu, kopírující to, co je na jevištní ploše nejpřirozenější a sice samotné stromy. Při nasvětlování jednotlivých jevištních ploch zvláště, se může scéna měnit a odhalovat hloubku svého prostoru. Díky technologii LED osvětlení lze poměrně snadno instalovat reflektory s nízkou hmotností a podstatně menších kompaktnějších rozměrů. Jelikož technologie umožňuje jak rozptylové, tak směrové osvětlení, lze pouhým nastavením směrů čoček z pásů upevněných na stromech vytvářet podobu scény, potřebnou pro představení. Ve výsledku by samotné osvětlení nebylo v prostoru tak patrné, jako na ilustrativní vizualizaci.

Přístupové cesty jsem se rozhodl zanechat všechny tři. Pro plánovanou kapacitu divadla, tedy 100 – 150 diváků, budou primárně využívány cesty bočního a spodního přístupu, který bude navazovat na přirozené svažování ve spodní pasáži. Odtud budou následovat šikmé zpevněné kaskády, které budou lidi navádět do prostoru divadla. Třetí cesta nebude tak kultivovaná a člověka zavede do lesa v nejvyšší pasáži divadla, jenž bude součástí jevištní scény.

100m od průchodu portálem po přístupové cestě se nachází jednoduché sociální zařízení. Budova je od divadla vizuálně oddělena lesem. Jelikož žádným způsobem nenarušuje divadelní prostor, došlo by pouze k její rekonstrukci a obnovení jejího původního účelu.

4.2. TERÉN/MATERIÁLY

Jevištní cesty propojující hrací plochy jsou prakticky vytvarované artefakty z původní podoby divadla. Tvoří je zpevněné podloží a starý beton, jehož vybrané části jsem nechal na původním místě. Využití prvku, který představuje zašlé divadlo, mi pomůže k přirozenějším přechodům mezi jevištními plochami. Zároveň nechci původní zchátralou podobu zcela popírat, jelikož z ní čerpám a k divadlu do jisté míry dnes už patří. Pro diváky to tak nebude neznámý prvek, který by museli vizuálně řešit. Použitím tohoto již umístěného materiálu nenavodím pocit něčeho dočasného, jako například dřevěné konstrukce.

Sklon divadla zůstane zachován a kaskádové hledištní fragmenty bude tvořit zemina a gabionová konstrukce zakrytá půdokryvnými rostlinami. Z kombinace pohledového betonu a kamení pak mohou být zhotoveny sedací plochy v nakloněných rovinách hledištních fragmentů. Ze spodní části se do divadla dostanete po šikmých kaskádách, které budou tvořeny zpevněnou zeminou. Celá hledištní plocha bude vyčištěna od zbytků betonu, schodišťových konstrukcí a následně zatravněna.

5. ZÁVĚR

K projektu Revitalizace lesního divadla přistupuji od počátku jako k realizovatelnému a přesně tak ho i koncipuji. Nejsou zde využívány žádné složité a nákladné technologie. Ani by nemohli být. Abych dosáhl popisované podoby přírodního divadla, ve které komunikuji s divákem, využíval jsem základních prvků, jenž se v zarostlém a opuštěném divadle už vyskytují.

Kdyby záleželo pouze na faktoru realizace projektu, jsem si jistý, že by dnes divadlo svou novou podobu mělo, ať už by byla jakákoliv. Naděje na využitelnou podobu divadla přicházejí stejně rychle, jako mizí podle funkčních období povolaných osob, které mají možnost rozhodnutí. Nepřísluší mi kritika, mohu pouze konstatovat. Ostatně díky této nerozvážnosti v rozhodování o budoucnosti přírodního divadla jsem dostal možnost se nad tímto prostorem zamyslet. Jedná se o místo, které znám prakticky celý svůj život, což můj přístup k projektu značně ovlivnilo.

5.1. PŘÍNOS DIVADLA

Přínos mnou navrhovaného projektu spatřuji jak pro samotné přírodní divadlo, ve kterém by docházelo k onomu posvátnému poutu mezi divákem a hercem, tak pro člověka, který se bude chtít vymanit z městského prostoru, avšak zůstat obklopen ať už samotným místem nebo lidmi.

Město Liberec má v divadelnictví poměrně dlouhou tradici. Repertoár není skromný a najdete zde například jedno z prvních profesionálních loutkových divadel u nás. Operní divadlo F.X. Šaldy postavené roku 1918 má pestrou historii. Za nejvíce experimentální divadlo v Liberci považuji Malé divadlo Liberec, které vzniklo jako volná scéna divadla F.X. Šaldy. Nabízí variabilní prostor, který umožňuje netradiční umístění jeviště, co umocňuje zážitek z představení.

Přírodní divadlo by tak mohlo skvěle fungovat jako variace na netradiční scénu právě pod záštitou hlavního libereckého hereckého souboru divadla F.X. Šaldy.

Představení by díky konceptu revitalizovaného divadla přitáhla méně formálně založené diváky. Díky omezenému sezónnímu provozu by se z představení stávaly významnější události přístupné širší veřejnosti.

5.2. DIVADLO SAMO PRO SEBE

Je zde možnost, že divadlo skutečně zanikne a už nikdy nebude plnit svou funkci. Zajímá mě, jak bude divadlo vypadat za nějakých 50 let. To je dostatek času, který příroda potřebuje k zaplnění prostoru, který kdysi navštěvovali desetitisíce lidí. Když dnes divadlo navštívíte, uvidíte postupnou smířenost se svým osudem, která divadlem prostupuje a je rok od roku znatelnější. Je to zřejmě nejdůstojnější konec pro definitivně opuštěné místo. Nedochozí totiž k žádné násilné demolici prostoru, ale pouze k jeho přeměně v něco přirozenějšího. Bohužel by tak časem vyprchalo kouzlo střetu stavby s přírodou a převládal by pouze jeden faktor. Mou úlohou bylo najít rovnováhu těchto dvou činitelů, přetvářet je a umocňovat.

6.VIZUALIZACE

Obr. 8 : Půdorysný pohled

Obr. 10 : Grafické znázornění prvků divadla

Obr. 9 : Pohled na jevištní plochy

Obr. 11 : Grafické znázornění hledištních sedacích ploch

Obr. 12 : Půdorysný pohled na způsob osvětlení

Obr. 13 : Pohled na způsob osvětlení scény

7. SEZNAM ZDROJŮ

- **TECHNIK, Svatopluk, RUDA, Vladimír, *Liberec minulosti a budoucnosti* Vyd.1. Liberec, Severočeské krajské nakladatelství, 1961, ISBN neuvedeno.**
- **VYDRA, Jiří, *Liberec: knižní sbírka fotografií*, Vyd.1. Liberec, Severočeské nakladatelství Ústí nad Labem, 1977, evid.č. 45-007-77**
- **BRAUN, Kazimierz, *Divadelní prostor*, vyd.1. Praha, Nakladatelství Akademie muzických umění, 2001, ISBN 80-85883-73-2**
- **PHAIDON, *The Garden book*, knižní sbírka fotografií, Vyd.1. Phaidon press, 2005, ISBN 0-7148-4489-6**
- **KAŠPAR, Roman, *Kniha o Liberci, Encyklopedická kniha*, Vyd.2. Liberec, Dialog, 2004, ISBN 80-867-61-13-4**
- **„KAT“, reportér ČT, *Liberecká vzpoura mániček v roce 1966*, dokument české televize ze dne 7.8.1012**
- **DIVADELNÍ HISTORIE, *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. [cit. 2015-05-17]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Divadlo>**
- **HOSMAN, Zdeněk, *O imaginaci*, novinový článek, Literární noviny 2014**
- **OKRESNÍ ARCHIV – Liberec, *soudobá dokumentace, kulturní pořady zahraničních umělců v PKO*.**
- **SOKA LIBEREC / Státní oblastní archiv v Litoměřicích, *PKO Liberec – Přírodní divadlo 1979-1983***
- ***PROMĚŇME ZDEVASTOVANÉ LESNÍ DIVADLO V LIDOVÝCH SADECH*, oficiální webová stránka hnutí, sociální síť, [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: www.historypark.eu**
- **DTZ, mezinárodní poradenská společnost, [online]. *Průzkum velikosti prodejní plochy na počet obyvatel, 2013*, [cit. 2015-05-12]. Dostupné z: http://www.dtz.com/Czech_Republic/Media_Centre/Latest_news/Prague%2C+Liberec+and+Olomouc+have+more+shops+per+1%2C000+inhabitants+than+London**
- ***Otáčivé hlediště*, [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.otacivehlediste.cz/uvod/historie>**

- **Kubíková, Hana, *Přírodní amfiteátr v Lidových sadech*, Deník.cz [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: www.kubikova.blog.denik.cz/c/84151/Prirodni-amfiteatr-amfiteatr-v-Lidovych-sadech.html**

- **Taller, Matyáš, *Liberecký amfiteátr opět zarůstá stromovím*, Liberecký deník, [online]. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: www.liberecky.denik.cz/zpravy_region/liberecky-amfiteatr-opet-zarusta-stromovim20100414**

SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

1 Situování divadla vůči PKO a Zoologické zahrady.	18
2 Fotografie zalidněného hlediště	19
3 Fotografie jednoho z prvních představení	20
4 Fotografie divadla po rekonstrukci v roce 1983	21
5 Fotografie zachycující současný stav přírodního divadla	23
6 Průřez divadlem	28
7 Pohled na současné hlediště	29
8 Půdorysný pohled	34
9 Grafické znázornění prvků divadla	34
10 Pohled na jevištní plochy	35
11 Grafické znázornění hledištních sedacích ploch	35
12 Půdorysný pohled na způsob osvětlení	36
13 Pohled na způsob osvětlení scény	36

PŘÍLOHA

- CD-ROM s kompletním obsahem